

OPERATIVNI CENTRI — FAKTOR USAVRŠAVANJA SISTEMA KOMANDOVANJA

Koncepcija opštenarodne odbrane zahteva savremenu tehnologiju u sistemu komandovanja, jer se predviđa da će u svim oblicima borbe biti prisutan velik broj pokazatelja o prostoru, snazi udara, elementima sadejstva, brznoj promeni odnosa snaga itd. Sve će to, verovatno, uticati na povećanje broja informacija koje su neophodne komandantu radi donošenja odluke i uticanja na tok borbenih dejstava. Sve to zahteva promenu klasičnih formi u radu komandi i pretpostavlja adekvatan i razvijen sistem u razmeni informacija radi neprekidnog i efikasnog funkcionisanja komande. Dosadašnja praksa kod nas i u nekim drugim armijama je pokazala da u savremenim uslovima tako velikom broju zahteva može da odgovori samo kvalitetno nova organizaciona i radna struktura komandi, koja ima operativni centar (OC)* u štabnoj strukturi, ili gde komanda funkcioniše na principu operativnog centra.

ŠTA KARAKTERIŠE SAVREMENI SISTEM KOMANDOVANJA

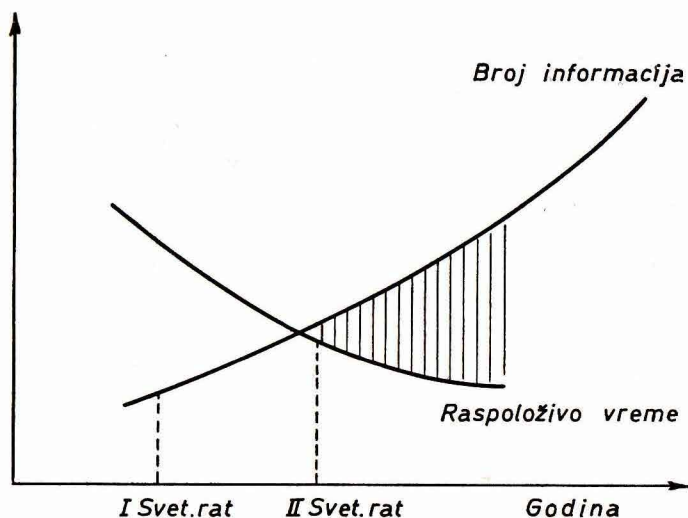
U poslednje dve-tri decenije došlo je do veoma dinamičnog razvoja naoružanja i ostalih tehničkih sredstava i kvalitetno novih oblika izvođenja borbenih dejstava, što je uticalo i na pojavu novih pogleda na principe, funkciju i oblike komandovanja, odnosno na iznalaženje ovih organizacijsko-formacijskih struktura, metoda i načina rada komandi. Danas su komande primorane da zadatke izvršavaju u sasvim novim i veoma komplikovanim uslovima vremena

---

* U vojnoj terminologiji ovim centrima se daju različiti nazivi, na primer: operativni centri, taktički centri, centri za komandovanje itd.

i prostora. Maksimalna efikasnost bilo kog borbenog sistema je veoma kompleksan zahtev, jer svaki sistem treba da funkcioniše brzo i tačno.

Kakav je odnos broja informacija i raspoloživog vremena komandi zbog razvoja borbene tehnike najbolje se vidi iz ovog grafikona:

OBRAZLOŽENJE GRAFIKONA:

a) Broj informacija se povećava (borbena sredstva povećavaju ubojna dejstva, uslovi borbe su složeniji itd.).

b) Raspoloživo vreme za donošenje odluke se smanjuje (povećavaju se dinamika dejstva i tempo napada).

Šrafirano polje pokazuje velik raskorak u raspoloživom vremenu i broju informacija za obradu. Evidentno je da učestala i skokovita modernizacija oružja sve imperativnije traži nove mere za usavršavanje sistema komandovanja.

Osetno je povećan broj informacija, a vreme za njihovo prikupljanje i obradu višestruko se skratilo. Znatno se povećao i prostor s koga treba prikupljati podatke, a osnovne delatnosti komandovanja poprimile su obeležja kompleksnih procesa. U uslovima velike složene dinamike dejstava podaci brzo zastarevaju, a stabilnost komandovanja je osetljiva. Zbog toga je brzina u prikupljanju, obradi i korišćenju podataka postala naročito značajna. Budući da mnoga borbena sredstva dejstvuju na principu stalnog premeštanja

vatrenog položaja, vreme u prikupljanju podataka o koordinatama ciljeva sve više se svodi na minute i sekunde.

Radiološka dejstva naročito unose nove zahteve pred komande svih stepena. Ta dejstva su izuzetno značajna, jer obuhvataju velike površine i mogu da izbace iz stroja ne samo jedinice u blizini mesta eksplozije, već i one koje su zahvaćene radiološkim oblakom koji je u pokretu. Brzo prikupljanje i analiziranje podataka o kontaminaciji određenih rejona, stepenu ozračenja jedinica i kretanju radioaktivnih oblaka nameću se komandi kao izuzetno složena i značajna obaveza.

Sve veća brzina i pokretljivost oklopnih i mehanizovanih snaga i znatno veće mogućnosti upotrebe vazдушnih i pomorskih desanata, takođe postavljaju sve veće zahteve pred komandovanje. I komandovanje borbenim sredstvima u protivvazdušnoj odbrani postalo je sve složenije (brzina i visina leta savremenih aviona povećana je za nekoliko puta, a znatno je porasla i korisna nosivost), tako da borba za vreme predstavlja osnovni zahtev i obavezu.

U borbenim dejstvima ratnog vazduhoplovstva javljaju se slični problemi. Granice vojišta i njegovog vazdušnog prostranstva su se proširile, a potrebe za brzinom dejstva avijacije u operacijama su povećane.

Manevar avijacijskih snaga s pravca na pravac i s objekta na objekat postaje jedan od osnovnih principa dejstva RV gotovo u svim situacijama. To je nametnulo potrebu usavršavanja komandovanja i vazduhoplovnim jedinicama. Neprekidno praćenje situacije u širem vazdušnom prostranstvu, sticanje što tačnijeg uvida u celokupno stanje sopstvenih snaga, raspolaganje sigurnim i raznovrsnim vezama od najviše komande do svakog aerodroma, obezbeđivanje što efikasnijeg sistema sadejstva itd., postaju izuzetno značajni elementi u radu organa komande svih stepena.

Nova oružja i složene borbene situacije istakli su i mnoštvo novih zahteva u komandovanju pomorskim snagama. Reč je o integraciji dejstava brodova, aviona, podmornica i helikoptera radi što bržeg dobijanja i predaje podataka iz vazduha, s morske površine i ispod mora, što treba da omogućava svim organima komandi, posebno operativnim, da za najkraće vreme izvrše analizu borbene situacije, izbor najefikasnijih oblika borbenog rasporeda za dejstvo itd.

Kao posledica tako izmenjenih uslova u mnogim armijama usvojen je princip da se u komandama formiraju OC čiji je osnovni zadatak da prate, usmeravaju i koordiniraju dejstva, radi operativnijeg funkcionisanja sistema komandovanja. U nekim vidovskim

strukturama takvi centri su predviđeni i za direktno komandovanje jedinicama.

To znači da je potreba za CC prouzrokovana mnogim novinama i promenama do kojih je došlo u razvoju vojne misli i tehnologije naoružanja.

OPERATIVNI CENTRI OPTIMIZIRAJU RAD KOMANDI

Obimna istraživanja kod nas i u drugim armijama su pokazala da glomazne komande mogu da zadovolje povećane i složenije zahteve komandovanja u mirnodopskim uslovima, ali u toku izvođenja borbenih dejstava, kada se situacija brzo menja i kada je potrebno momentano reagovati na promene, takve komande, ako se adekvatno ne organizuju, nisu u stanju da izvrše zadatke i da komandantu obezbede sve podatke potrebne za donošenje pravilne i blagovremene odluke o upotrebi jedinica. Operativni centri su najpogodnije rešenje, jer povećavaju efikasnost u radu štaba na taj način što integrišu najneophodnije organe, sredstva veze i mehanografije, koji stalno prikupljaju i ažuriraju podatke, unose dopune i promene, vrše kratke analize i najbržim mogućim putem informišu komandanta, načelnika štaba ili odgovarajuće organe. Za realizaciju tih zadataka operativni centri funkcionišu neprekidno, obezbeđujući pri tom stalnu vezu sadejstva sa svim potčinjenim, pretpostavljenim i susednim komandama.

Kako se operativni centri organizuju u sastavu komande (štaba), potrebno je makar i najkraće razmotriti ulogu i mesto štabova danas.

Štab ili tzv. prvi deo komande i dalje se smatra osnovnim organom za komandovanje preko koga komandant ostvaruje komandovanje potčinjenim jedinicama. Pred štabove se postavljaju veoma složeni zadaci u savremenim uslovima. Tako je održavanje visokog stepena borbene spremnosti jedinica i komandnih mesta jedan od najvažnijih zadataka u miru. U toku organizacije borbenih dejstava, štab vrši planiranje operacije (bojeva i borbi), obezbeđuje da odluka stigne do izvršilaca. U izvođenju borbenih dejstava štab obezbeđuje neprekidno praćenje situacije u kojoj se nalazi jedinica u vreme izvršavanja zadatka. Imajući u vidu činjenicu da će se situacija brzo menjati, štab mora obezbediti stalan prijem novih informacija i upoznavati komandanta i odgovorne starešine s promenama kako bi se obezbedili podaci o neprijatelju i ostali uslovi za izvršenje zadatka.

Očigledno je da u savremenim uslovima tako velik broj zahteva može da zadovolji samo kvalitetno nova organizaciona i radna

struktura štabova. Kod nas i u svetu, u teoriji i praksi, oformljeno je saznanje da klasično »linijsko« uvezivanje štabova po vertikali postaje neodrživo i da više ne može zadovoljiti narasle zahteve u komandovanju i da komandne aktivnosti preko štabova treba usmeriti na timski rad, na funkcionisanje operativnih centara.

Sasvim je jasno »linijski« sistem uvezivanja po vertikali danas protivreći principu operativnosti u sistemu komandovanja. Vreme koje je potrebno da se informacija primi, registruje i prouči od određenog oficira, referiše načelniku štaba ili nekom drugom starešini, upoznaju ostale starešine u štabu, izvrši procena, predloži odluka ili izvrši korekcija ranije odluke, kao i vreme koje je potrebno da te informacije dođu do izvršioca, mora biti racionalno iskorišćeno, jer je očigledno da bi stari metod svaku komandu doveo u vremenski tesnac. Takva neoperativnost bi imala nesagledive posledice. Sem toga »linijski« odnosi po vertikali čine unutrašnju organizaciju rada svake komande veoma komplikovanom, stvara se veliko »operativno trenje«, tj. dinamika razmene informacija ne zadovoljava operativnost u komandovanju iako maksimalno angažuje starešine u štabu.

Takav sistem rada rađa novi paradoks, koji se izražava u tendenciji narastanja inače preglomaznih struktura komandi. Stalno se postavljaju zahtevi za proširenjem formacije svih organa u štabu i komande u celini, što povećava broj unutrašnjih veza i tako komande čini statičnim, nefunkcionalnim i neekonomičnim.

Koje su prednosti vertikalnog i horizontalnog uvezivanja komandi putem operativnih centara? Operativni centri su već dokazali prednost u sistemu PVO, na mnogim vežbama u KoV-u i RM kao jedina alternativa u efikasnoj upotrebi borbenih potencijala. Operativni centri obezbeđuju uslove za blagovremenu cirkulaciju informacija, čime se komande dovode u aktivnu poziciju prema jedinici. Štabu se pruža šansa da se oseća u punoj meri odgovoran za kvalitet rada u sprovođenju zamisli i odluka, a starešine u štabu mogu da razvijaju stvaralačku inicijativu u realizaciji odluke komandanta. Funkcionisanjem operativnog centra štab preuzima sve aktivniju ulogu u odnosu na trupu.

Ako proces komandovanja predstavimo kao zatvoreni krug, tada se delatnost skoro u svim formama obavlja timski u operativnom centru. Tu se slivaju sve informacije (po vertikali i horizontali), procenjuju tekuće situacije, donose ili konkretizuju odluke i izdaju zadaci.

Sve to očitó pokazuje da operativni centri utiču i na struktuiranje komande. Dominantno mesto u štabu pripada operativno-oba-veštajnom organu čiji sastav čini vodeći deo smene u operativnom

centru. Rad komande na principu operativnog centra ne zahteva poseban formacijski sastav, što je čini pokretljivijom. U uslovima savremenog rata s velikim brojem zadataka uspešno može izaći na kraj samo ona komanda čiji je štab manji, koja je pokretna i jednostavna po strukturi i koja se stalno nalazi u visokom stepenu spremnosti. Da bi operativni centri mogli funkcionisati u pokretu ili sa kratkih zastanaka, najpodesnije su malobrojne i visokopokretne komandne strukture. Što je sastav komande brojniji, komplikovaniji su razmeštaj, premeštanje i organizacija rada, a povećava se verovatnoća demaskiranja i uništenja. Kada je veći broj starešina uključen u organizacijski proces, komplikovanija je organizacija njihovog rada i potrebno je duže vreme da bi se usaglasile procene (predlozi) i razmena informacija. Takve strukture smanjuju operativnost, a povećavaju broj transportnih sredstava i sredstava veze.

Osnovne zadatke operativnih centara u odnosu na vid oružanih snaga i stepen komande treba određivati prema usvojenim kriterijima u oblasti komandovanja, a načelno obuhvataju:

- a) izučavanje neprijatelja,
- b) procenu vlastitih snaga.

Adekvatna organizacija rada predviđa neprekidan rad u smenama koje pokrivaju sva radna mesta iz okvira delatnosti komande. Organizacija rada zavisi od stepena i vidovske pripadnosti komande. Smenama rukovode načelnici smena koji su istovremeno najodgovornije starešine u komandi.

Optimalna i uobičajena varijanta strukture dežurne smene u OC je sledeća:

- grupa za komandovanje;
- oficiri pravca (prema potčnjenima, pretpostavljenima i susedima);
- tehnička grupa, i
- grupa za pomoćne poslove.

Takav sastav smene je načelan i zavisi od stepena komande u čijem je sastavu OC, vida oružanih snaga i materijalno-tehničke opremljenosti operativnog centra. Međutim, namena i osnovni zadaci u skoro svim slučajevima su istovetni, dok je sastav i kvalifikaciona struktura grupa različita, i to sve skupa uslovljava organizaciju rada u samom centru. Prvu, drugu i treću grupu čine starešine iz formacije konkretne komande (štaba), a sastav četvrte grupe je ljudstvo iz formacije jedinice koja opslužuje operativni centar.

Osnovni zadatak u radu svake smene je stalno i svestrano proučavanje neprijatelja. Komandantu (načelniku štaba) moraju se pre-

zentirati potpuni i iscrpni podaci o neprijatelju, od brojnog stanja i načina dejstava do moralno-političkog raspoloženja ljudstva.

Na bazi takvih podataka procenjuju se borbene mogućnosti, zamisao i verovatni način dejstva neprijatelja, utvrđuju njegove dobre i slabe strane itd. Stepen detaljisanja navedenih podataka biće različit za razne komandne stepene i uslove. Od štabova će se zahtevati veština da na bazi raspoloživih, često i parcijalnih podataka izvode što objektivnije zaključke o zamisli dejstva, grupisanju, manevru, jačini neprijateljskih snaga itd.

Operativni centri obezbeđuju iscrpne podatke o vlastitim snagama prema istim pokazateljima kao i o snagama neprijatelja.

Uparedo sa proučavanjem tih podataka proračunava se i kvantitativni i kvalitativni odnos neprijateljevih snaga.

Dežurne smene u OC moraju znati situaciju kod suseda, karakter dejstava, zadatke, izvode iz odluka komandi susednih jedinica i uticaj njihovih dejstava na izvršavanje vlastitog borbenog zadatka.

Ishod borbenih dejstava u velikoj meri će se odlučivati na bazi osnovnih odluka komandanata koje se donose u toku dinamike. Kako će se te odluke donositi na bazi prikupljenih informacija, operativni centri se moraju opremiti savremenim i funkcionalnim sredstvima i opremom. Na taj način se obezbeđuje brzina i kvalitet rada štaba, a time i efikasnije komandovanje. Zavisno od namene i nivoa komande, sredstvima i opremom obezbeđuje se:

- prijem, prenos i razmena informacija;
- registrovanje, obrada i evidentiranje podataka;
- prikazivanje informacija i celovite situacije;
- upotreba potčinjenih i dodeljenih jedinica i sadejstvo;
- pokret i zaštita OC i
- stalan rad sredstava i život ljudstva u OC.

Prema principu rada sredstava za opremu OC mogu biti: *mehaničko-tehnička ili elektronska*. Shodno tome omogućavaju manualni, poluautomatski ili automatski rad.

Poluautomatski je onaj sistem koji automatski obezbeđuje samo deo poslova, jer u procesu rada učestvuju računar i ljudi.

Automatskim sistemom se ceo proces realizuje tehničkim sredstvima. Koja tehnička sredstva i kada ih treba koristiti u OC zavisi od »kritičnog vremena«. Za uspešno komandovanje treba obezbediti da ukupno vreme utrošeno na ciklus komandovanja i vreme potrebno jedinicama za izvršenje zadatka bude manje od »kritičnog vremena«.

Opravdanost i efikasnost uvođenja automatizacije u sistemu komandovanja meri se i prema drugim faktorima, a ne samo s tačke

gledišta vremena. Za izgradnju automatizovanih sistema komandovanja važna su i sledeća načela: mogućnost iskorišćavanja sredstava, jednostavnost konstrukcije sistema, pouzdanost, tačnost rada, tajnost rada sistema i ekonomičnost s tačke gledišta oružanih snaga u celini (u čemu je često i suština problema). Treba napomenuti da kibernetika služi komandantu i njegovom štabu samo kao pomoćno sredstvo pri radu na pripremi, planiranju i izvođenju borbenih dejstava (izuzet automatsizovanih sistema za upravljanje oružjem).

Da bi svi neophodni podaci za rad starešina u OC bili dostupni, u poslednje vreme u mnogim armijama važno mesto zauzimaju uređaji za prikazivanje situacije. To je posledica potrebe da se komandant i štab u što kraće vreme upoznaju s borbenom situacijom. Uređaji za prikazivanje situacije do nedavno su smatrani kao pomoćna sredstva u OC. Uvođenjem u sistem komandovanja mehanografije naglo je porasla uloga uređaja za prikazivanje. Nastala je potražnja savremenih sredstava prikazivnja, čija bi dinamika rada bila adekvatna mogućnostima elektronske tehnike. Radi toga koriste se dostignuća elektronike, optike, fizike, hemije i drugih oblasti nauke i tehnike. Uređaje koji se danas koriste za prikazivanje situacije u operativnim centrima karakterišu mnogobrojni načini konstrukcija i metoda izvođenja zaključaka.

Borbena situacija sastoji se iz mnogih faktora. Ona se često i neočekivano menja. Konkretni uslovi situacije uslovljavaju rešenja interesantna samo za datu situaciju. Zato su komandanti i dežurne smene u OC dužne da stalno proučavaju, pažljivo cene i analiziraju situaciju. Od pravilnosti procene situacije zavisi donošenje racionalne odluke i preciznost zadataka koji se daju potčinjenima.

Što komandant, odnosno dežurna smena u OC brže prime podatke o situaciji, efikasnije će biti iskorišćene snage i sredstva. Radi toga se stalno i uporno radi na ubrzavanju procesa prikupljanja podataka o situaciji i poboljšavanju načina prikazivanja tih podataka svim zainteresovanim starešinama (pri čemu se svakako mora imati u vidu stepen komandi i vid oružanih snaga).

Osnovni i najpodesniji dokumenat za vođenje podataka o borbenoj situaciji još uvek je topografska karta. Na kartu se nanosi borbeno situacija i sve nastale promene. Koristeći se kartom odgovorne starešine izučavaju zadatak, procenjuju situaciju i preciziraju borbene zadatke potčinjenim jedinicama. Radi toga karta ima perspektivu i u budućnosti.

Kakva je u tom slučaju namena tehničkih sredstava za prikazivanje situacije? Za sada su to različiti paneli, table, ekrani, planšete itd. Prvostepenu ulogu imaju sredstva za prikazivanje situa-

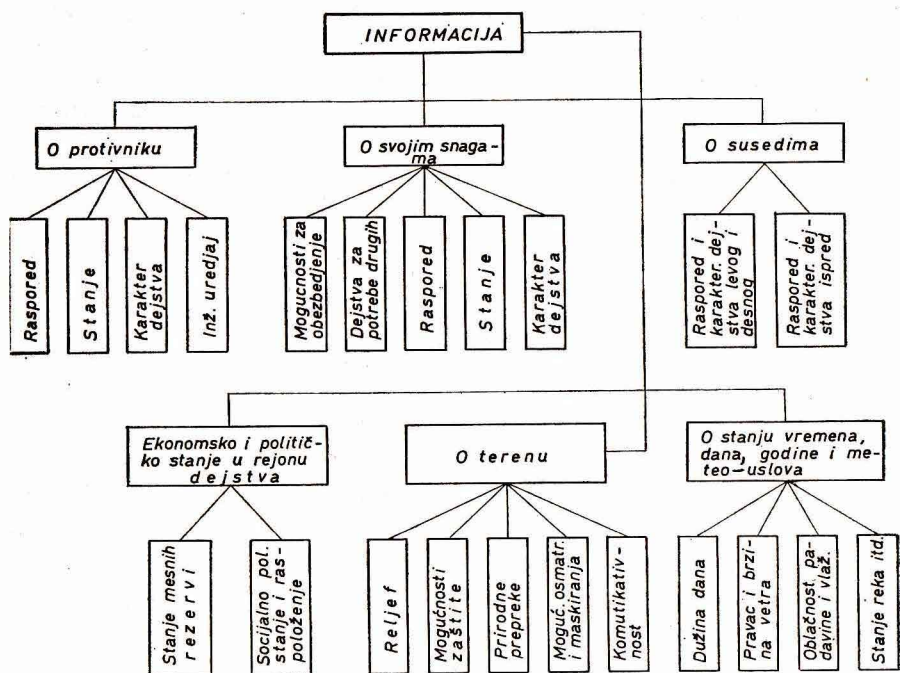

cije u automatizovanim sistemima komandovanja. Savremene elektronske — računarske mašine u kratkom vremenu obrađuju ogromnu masu informacija. Njihov proces rada se završava davanjem krajnjih rezultata koje treba preneti na uređaje za prikazivanje situacije, koji mogu biti:

- za projekciju,¹
- panelni² i
- pokazivači³.

U operativnim centrima načelno se prikazuju: informacije prema elementima situacije (šema br. 1), koje mogu biti: promenljive i stalne. Radi određene metodologije one se mogu klasificirati prema metodi prikazivanja i stepenu hitnosti (šema 2 i 3).

PODELA INFORMACIJA PREMA ELEMENTIMA SITUACIJE

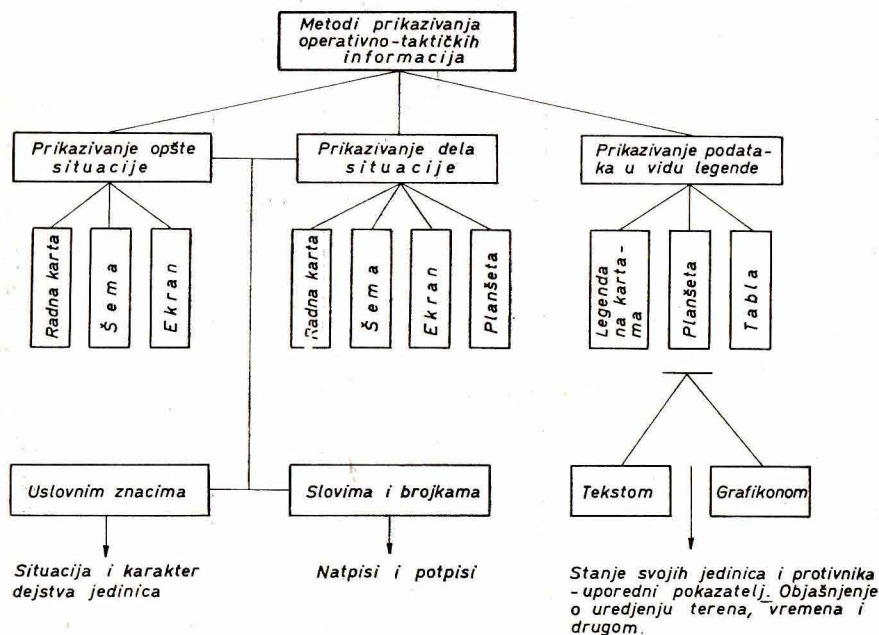

Šema 1

Za sistem prikazivanja situacije u OC koriste se: elektromehanička, fotografska i elektrografička rešenja. Studioznijom analizom utvrđeno je da različiti metodi prikazivanja informacija daju mogućnost upoznavanja s podacima prema redosledu koji najbolje odgovara potrebama komandovanja. Prema mišljenjima nekih stručnjaka, ovi metodi se smatraju kvalitetnim, ali ipak ne zadovoljavaju potrebe

brzine, pa se razrađuju perspektivna sredstva za prikazivanje informacija, kao što su: 1. — Prikazivanje situacije u OC pomoću projekcionih uređaja. Ovi zamenjuju ranije ploče na koje su se podaci o situaciji crtali ručno, a koriste se u OC viših komandi. Princip rada uređaja ovog tipa je sledeći: podaci se prenose na bilo koju vrstu dijapozitiva (zavisi od tipa projektora) i po potrebi se optički projektuju na platno za projekciju u određenoj razmeri. Komplet uređaja obično

KLASIFIKACIJE METODA PRIKAZIVANJA OPERATIVNO-TAKTIČKIH INFORMACIJA

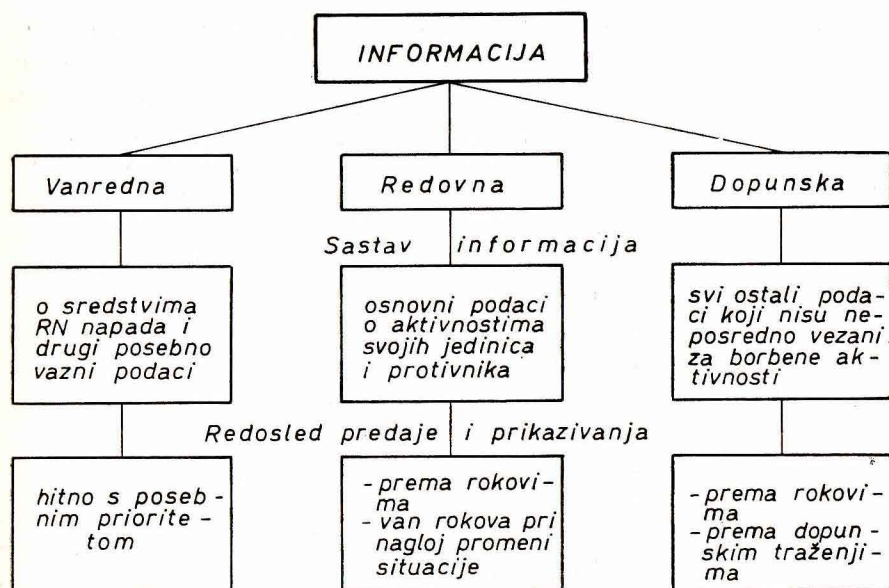

Šema 2

sačinjavaju: ulazni uređaj, generator simbola, uređaj za nanošenje informacija na neki nosač (specijalnu ploču ili druge prozračne materijale), projektor i ekran (platno). 2. — Prikazivanje situacije u OC pomoću ponelnih uređaja. U ovu grupu uređaja spadaju mehanički zasloni (ekrani) sa elektroluminescentnim, optičko-mehaničkim ili gasnim punjenim elementima. Ovi panelni uređaji su namenjeni za opremanje OC ekranima za grupno i individualno korišćenje. Da bi se na panelnom pokazivaču prikazali simboli, jedna od elektroda elektroluminescentne cevi se deli na međusobno izolovane delove od kojih se svaki nezavisno pobuđuju. Da bi se prikazala brzo promenljiva situacija, elektrode ovih cevi dele se na uske trake koje tako formiraju rešetku. Pomoću specijalnih preklopnih uređaja sa foto-

otpornicima biraju se delovi rešetke koji se pobuđuju. Napon se do-
vodi u tačke preseka međusobno upravnih traka što izaziva svet-
ljenje ekrana u skladu sa rasporedom ulaznih informacija. 3. — Pri-
kazivanje situacije u OC pomoću pokazivača sa elektronskim katod-
nim cevima (uređaji za pokazivanje situacije sa direktnim gledanjem).

INFORMACIJE PREMA STEPENU HITNOSTI

Šema 3

U raznim automatizovanim sistemima primena je veoma široka. Posebno je značajna u onim delovima sistema komandovanja kod kojih se traži da na zasebnim pokazivačima istovremeno radi veća grupa starešina. Njihova najznačajnija osobina je mogućnost operativnog i preglednog prikazivanja informacija (podataka). Da bi rad bio pogodniji ovi pokazivači se obično razmeštaju zajedno sa komandnim pultovima, aparaturom za uvođenje i davanje podataka i sredstvima unutrašnje veze. U sastav pokazivačkog dela komandnog pulta ponekad ulaze i televizijske cevi i cevi za pokazivanje simbola. Na ovim pokazivačima se mogu prikazivati tekstualni i grafički podaci namenjeni za individualno korišćenje.

Princip rada ovih pokazivača je isti kao projekcionih uređaja za prikazivanje, s tom razlikom što se za indikaciju (zapis) koriste elektronske katodne cevi.

Za indikaciju mogu se koristiti i mehanički uređaji. Međutim, mala brzina rada ograničava njihovu primenu; kao i termoplastični ili fotoplastični svetlosni uređaji i elektrosvetleći uređaji.

U procesu ispitivanja su novi optičko-magnetni, elektrohemijski i lasersvetleći uređaji. Ovi poslednji su i najperspektivniji. Izbor sistema za prikazivanje informacija zavisi i od funkcije namenjenog sistema.

Na kraju, umesto zaključka, može se konstatovati da OC usavršavaju sistem komandovanja i čine ga jednostavnim i neposrednim. Operativni centri se formiraju sa posebnom odgovornošću za prijem, obradu i postupak sa svim operativnim i obaveštajnim podacima. Komandama se na taj način omogućavaju racionalnije strukture i veća efikasnost u radu.

Praksa pokazuje da operativno-taktičke zamisli i ideje odgovornih starešina daju rezultate samo ako se u skladu sa njihovom umešnošću da se oslanjaju na kolektivni rad štaba. Uspešno komandovanje jedinicama nemoguće je bez inicijativnog i stvaralačkog učešća kvalifikovanih kadrova. Operativni centri obezbeđuju modernu i racionalnu organizaciju rada koja je imuna od subjektivizma. Ti kvaliteti OC omogućavaju uspešno komandovanje i u najsloženijim situacijama borbe.

Kvalitetne promene do kojih danas dolazi u procesima komandovanja i ubuduće će tražiti veoma visoke zahteve u teoretskoj i praktičnoj delatnosti rukovodećih kadrova oružanih snaga, jer komandovanje nije prost zbir pojedinih mera, već stvaralačko rešavanje zadataka na naučnoj osnovi. Potpunijim korišćenjem savremenijih formi i sredstava treba stalno usavršavati i razvijati operativno-taktička znaja.

Pukovnik avijacije
Zoran TEODORVIĆ

LITERATURA :

1. Ivanov, Saveljev i Šemanski, »Osnovi upravljenja vojskama« Izdanje 1971. god. VI — Moskva.
2. A. C. Ehcomb »The Beztrond Stewast Prize Essy« 1972. god. The army Quarterly — London
3. Mjasojedov, Sokolov »Otobraženie informaciji« Izdanje 1971. g. VI — Moskva